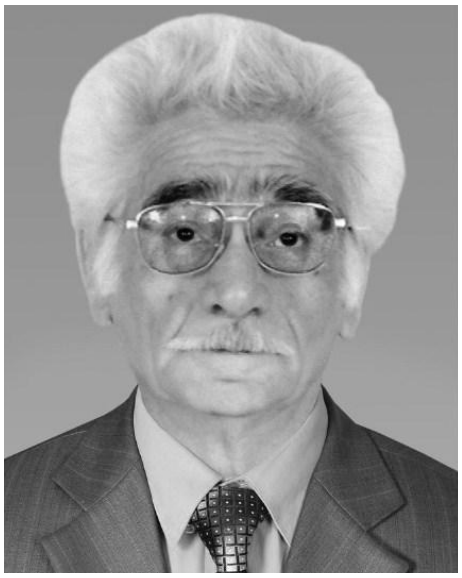

Tələbəlikdən tanınan alim

Bəxtiyar müəllim haqqında yazılan xatirələr arasında tələbə Bəxtiyar obrazına da çox ras gəlirik. İstər Bəxtiyar müəllimin müəllimi olsun, istər tələbə yoldaşı olsun, istərsə də ondan bir-iki kurs aşağı oxuyan tələbələr olsun, hamısının xatirəsində tələbə Bəxtiyarın işıqlı siması, təmənnasız xeyirxahlığı, fitri istedadı, çalışqanlığı, elmə, təhsilə, müəllimə münasibəti səmimi ifadəsini tapıb.

Universitet müəllimimiz, filologiya elmləri doktoru, professor Yusif Seyidov "İtirə-itirə gedirik, Allah axırından saxlasın" adlı xatirəsinə belə başlayır: "Qələmi əlimə alıb Bəxtiyar müəllim haqqında xatirə yazmaq istəyəndə qəribə bir təzadlı hiss məni bürüdü. Axı o mənim tələbəm olmuşdu. Axı o bizim aramızda xeyli cavan idi. Mənə "Ağa" deyə müraciət edərdi. Çoxdan həmkar olmağımıza, müəllim kimi illərlə bir yerdə işləməyimizə baxmayaraq, mənə hörmət əlaməti olaraq "Siz" deyərdi. Bu, onun ədəbi ilə, böyük-kiçik münasibətini gözləməsi ilə əlaqədar idi...".

Yusif müəllim öz tələbəsinin tərbiyəli, əxlaqlı olmasını üç amillə əlaqələndirir: birinci, onun ailəsi, soy-kökü, müqəddəs ocaqda dünyaya gəlməsi, o ocağın ənənəsini qoruyub saxlaması və davam etdirməsi; ikinci, həqiqi elmə sahib olması, öz şəxsində elmlə müəllimlik etikasını birləşdirə bilməsi; üçüncü, insan əqlinin, insan təfəkkürünün bütün sahələrini əhatə edən, elm və fəlsəfə, ədəb və təlim məktəbi, insanlıq məktəbi olan klassik ədəbiyyat məktəbinin tədqiqatçısı və təbliğatçısı olması ilə...

Universitet müəllimimiz, filologiya elmləri doktoru, professor Abdulla Abbasov isə "Əsl alim, gözəl insan və ustad müəllim" adlı məqaləsində Bəxtiyar müəllimi həm savadlı, sevimli müəllim kimi, həm opponenti olduğu dissertant kimi, həm də müəllimlərinin gələcəyinə ümid bəslədiyi tələbə kimi səciyyələndirir və yazır: "Mən bu insanı tələbəliyindən tanıyıram. Yaxşı oxumağına, elmə, təhsilə məhəbbətinə söz ola bilməzdi".

Bəxtiyar Məmmədzadənin tələbə yoldaşlarının da xatirələrində gözəl bir insanın, hamıdan seçilən savadlı, istedadlı, bütün fənləri eyni səviyyədə öyrənən, müəllimlərinin sevimlisinə çevrilən bir tələbənin portreti boylanır. Bəxtiyar müəllimin qrup yoldaşı və dostu Ağaqulu Niftəliyev "Bəxtiyar Məmmədzadə insanlığın məhək daşı idi" adlı xatirəsində tələbəlik həyatına səyahət edir, o günləri yada salır. Tələbəlik illərində hər kəsin öz xarakterinə uyğun tələbə yoldaşı ilə yaxınlıq etdiyini qeyd edir və özünün Bəxtiyar Məmmədzadə, Tofiq Qəhrəmanov, Zəkəriyyə Yusifov, Ağahəsən Bədəlzadə, Məmməd Təhməzov, Məhərrəm Hüseynov ilə daha çox bir yerdə olduqlarını bildirərək yazır: "Etiraf edim ki, Bəxtiyar istisna olmaqla bizim hər birimizin müəyyən çatışmazlığımız var, amma Bəxtiyar "suya salınıb içiləsi" adam idi. Deyirlər insanın xarakteri, içində gizlətdiyi hisslər çətin, həlledici anlarda üzə çıxır. Belə vəziyyətlərdə də Bəxtiyar dəyişmirdi. Başını aşağı salıb öz işi ilə məşğul olardı. İddialı adam deyildi. Hətta belə vəziyyət yaranmışdı ki, filologiya fakültəsində Lenin təqaüdünə iki tələbənin namizədliyi irəli sürülmüşdü. Onlardan biri bizdən iki kurs yuxarıda təhsil alırdı, o birisi isə Bəxtiyar idi. O öz rəqibinin xeyrinə (əgər buna rəqabət deyilərsə) həmin təqaüddən imtina etdi. Bu hərəkətinə görə hamımız ona irad tutduq. O isə heç birimizə "hesabat" vermədi".

Bəxtiyar müəllimin həm tələbəlik dostu, həm həmkarı, ona şeirlər həsr eləmiş Ağahəsən Bədəlzadə "Bir ibrətli, bir nisgilli xatirə" yazısında tələbəlik illərindən söz açır, ilk görüşdə Bəxtiyarı ciddi, qapalı, qaraqabaq adam kimi tanıdığını, günlər keçdikcə yanıldığını və onun zahiri qapalılığının öz təbii hisslərini boş yerə xərcləməməsi, zahiri qaşqabaqlığının isə əsl xarakterinin əzəmət və orijinallığını qorumaq üçün vacib olan bir zireh olduğunu anladığını qeyd edir. Bu zirehin altında sadə, təmiz, hər cür pisliklərdən uzaq bir ürəyin çırpındığına inanır, Bəxtiyarın xarakterinin heç zaman dəyişmədiyini, onun ömrü boyu özü olduğunu, kimsəyə oxşamadığını xüsusi vurğulayır. Bəxtiyarın sözün əsl mənasında fitri istedad olduğunu, qabiliyyətini dərin mütaliə ilə zənginləşdirdiyini, qarşısındakı elmi pillələri böyük təmkinlə qalxdığını bildirir və təəssüflə yazır: "Bəxtiyar bütün fənlər üzrə özünü nümunəvi tələbə kimi göstərirdi. Demək olar ki, bizə dərs deyən müəllimlərin hamısı söz verirdi ki, onu öz kafedralarında saxlayacaq. Amma...".

Filologiya elmləri doktoru, professor Cəlil Nağıyev "Özəl insan, böyük ziyalı - Bəxtiyar Məmmədzadə" adlı məqaləsində qrup yoldaşının tələbəlikdən fitri istedada malik olduğunu, ömrünü müəllimliyə həsr etdiyini qeyd edərək yazır: "O, Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirdi (o vaxt fərqlənmə diplomu almaq çox çətin idi), o, universitetin yeganə tələbələrindən biri idi ki, beş illik təhsil müddətində bir dənə də olsun "dörd" qiymət almamışdı". Cəlil Nağıyev Bəxtiyar müəllimlə həm bir qrupda oxuyub, həm filologiya fakültəsinin müxtəlif kafedralarında çalışıblar. Sonra Bakı Asiya Universiteti yaradılanda Cəlil müəllim rektor kimi Bəxtiyar müəllimi şərqşünaslıq və filologiya fakültəsinin dekanı vəzifəsinə dəvət edib. Bəxtiyar müəllim ömrünün sonuna kimi həmin vəzifədə çalışıb.

Fəlsəfə tarixi üzrə fəlsəfə doktoru Əli İbrahimov "Şan-şöhrət və bəxtiyarlığa uyan insan deyildi o" adlı yazısında Bəxtiyar müəllim haqqında səmimi xatirələrini bizimlə bölüşür. Bəxtiyar müəllimi "Ciddi, süzgün baxışları ilə az danışıb "qızıl xırdalayan" sadə və təvazökar bir insan, səhv buraxmamağa çalışan, öz fikirlərini çox ehtiyatla açıqlayan bir Allah adamı kimi xatırlayır. Onun bəşəri duyğulara, insan mənəviyyatına yüksək dəyər verən bir şəxsiyyət olduğunu vurğulayır. Bəxtiyarın oxuduğu beş il müddətində bütün zaçot və imtahanlardan əla alması-nı, amma Lenin təqaüdünə layiq görüləndə etiraz etdiyini bununla da şöhrət ardınca qaçanlara sanki meydan oxuduğunu qeyd edir və yazır: "Bəxtiyar müəllim elə bil, Allahın etimadını qazananlar sırasında idi. Bu etimadın qazanılması elmə əsaslanan imandan, bu imandan doğan əxlaqdan və belə əxlaqla təmizlənən həyat tərzindən asılıdır. Bu prosesi daha düzgün başa düşmək üçün o, islamın əxlaq fəlsəfəsini dərindən anlayıb və mənimsəyib".

Sevimli müəllimlərimizdən olan filologiya elmləri namizədi Firuz Mehdiyev "Hamımızın əzizi Bəxtiyar" adlı xatirəsində tələbəlik illərində Bəxtiyar müəllimdən iki kurs aşağı oxuduğunu qeyd edir və onunla ilk tanışlığını xatırlayır, tələbə yoldaşları ilə söhbət etdikərini və bu zaman aralıda dayanmış sarışın, hündürboy, eynəkli bir oğlanın onlara kitabxanaya üzv olmalarını məsləhət görməsini və həmin adamın Bəxtiyar olduğunu bildirir və yazır: "Bir məsləhət yeri bilib bizə qaranlıq olan şeyləri aydınlaşdırmaq üçün tez ona yaxınlaşırdıq. Belə başlayan tanışlıq o, universiteti bitirib gedənə kimi davam etdi. Onunla ən çox təmasda olan mən, xarici ədəbiyyatdan dərs deyən Hökümə xanımın oğlu Aydın və Əliağa Vahidin oğlu Ramiz idi. Kurs işlərimizi yazanda, imtahanlardan qabaq mütləq onunla görüşüb bilmədiklərimizi soruşardıq. Bu istəyir dildən olsun, istəyir ədəbiyyatdan. Allah Bəxtiyara fitri istedad vermişdi". Firuz müəllim həmişə söhbətlərində Bəxtiyar müəllimin savadından, qeyri-adi cəhətlərindən bəhs edərdi. Dostu, müəllim yoldaşı haqqında həcmcə çox kiçik bir yazı yazsa da, mən bilirəm ki, Firuz müəllimin ürəyində Bəxtiyar müəllimlə bağlı bundan qat-qat çox söhbətlər, xatirələr vardır.

Filologiya elmləri doktoru, professor Kamil Vəli "Bir vicdan rəmzi də getdi dünyadan" adlı məqaləsində Bəxtiyarın ölüm xəbərini eşitdiyini, xatirələrə daldığını görürük. O, Bəxtiyarın dostlarından danışır, onun dostlarına etdiyi xeyirxahlıqları xatırlayır, ondan savadsız olanların daha yüksək vəzifələrə getdiyini qeyd edir və bir qədər kinayə və təəssüf hissi ilə yazır: "...Bəxtiyar ədəbiyyatı seçdi. Onun qızıl medalı, aldığı Lenin təqaüdü, fərqlənmə diplomu Biləsuvarın hansısa uzaq kəndində 3 il müəllim işləməyə çatdı.

Mən Bəxtiyardan bir kurs aşağıda oxuyurdum. Bu eynəkli kürən oğlanla heç bir stəkan çay belə içməsəm də, onun buram-buram tüstülənən siqaretinin arxasındakı qeyri-adiliyini, təmizliyini, dərinliyini o qədər aydın görürdüm ki, dost olmasam da, heç bilmədiyim səbəbdən ona dəhşətli dərəcədə həsəd aparırdım...".

Filologiya elmləri namizədi, dosent Məhərrəm Hüseynov "Nurlu şəxsiyyət, bənzərsiz insan" adlı xatirəsində beş illik universitet həyatının onu Bəxtiyarla həmişəlik bağladığını, doğmalaşdırdığını, tarixə dönən Bəxtiyarlı günlərin heç vaxt unudulmadığını, hafizəsində silinməz izlər buraxdığını qeyd edərək yazır: "Onun nurlu obrazını xatırladıqca mənəviyyatımıza işıq düşür, onun məğrur təbiəti gözlərimiz qarşısında canlandıqca bu fitri istedad sahibi ilə eyni ali məktəb mühitində, bir auditoriyada təhsil almaqdan, onunla duz-çörək kəsməkdən, işıqlı çöhrəsindən, iti zəkasından mənəvi dəyərlər əxz etməkdən sonsuz qürur hissi duyuruq".

Daha sonra Bəxtiyarın təbiiliyi, nəzakəti, sözübütövlüyü, sadəliyi, təvazökarlığı, ləyaqəti ilə bənzərsiz şəxsiyyət, hamıya xüsusi ehtiramla yanaşan, təmənnasız xeyirxahlıq edən, ifrat mənəvi saflığı, ruhi zənginliyi, gözütoxluğu ilə fərqlənən bir insan kimi səciyyələndirən müəllif, onun fakültənin bütün sahələrdə mərkəzi fiqury, heyrətamiz təbiəti, dərin intellekti, analitik təfəkkürünün zənginliyi, alicənablığı ilə tələbələrin və müəllimlərin sevimlisi olduğunu vurğulayır və yazır: "Mərhum professor Cəlal Abdullayevlə hər görüşəndə o, Bəxtiyarı vurğulamaqla "Sizin kurs çox güclü idi, əksəriyyət təşkil edirdi" cümləsini sövqi-təbii təkrar edirdi. Sevimli müəllimimizin bu sözləri gerçəkliyi ifadə edirdi. O da həqiqət idi ki, əllidən artıq seçmə tələbə arasında Bəxtiyar yeganə adam idi ki, onun məqbul kitabçasına "əla"dan başqa qiymət düşmədi. Bəxtiyar yeganə tələbə idi ki, onun uğurlarına bütün tələbə yoldaşları ürəkdən sevinirdi. Onun zəngin və işıqlı zəkasını, çalışqanlığını və uğurlarını heyranlıqla alqışlayırdı. Nadir intellekt sahibi özünü, fitri qabiliyyətini təsdiq etdikcə, biz də onun bütün göstəriciləri ilə fəxr edirdik".

Məqalələrində həm qeyri-adiliyi ilə fərqlənən gözəl insan kimi, həm savadlı və başqa tələbələrə təmənnasız kömək edən fitri istedada malik tələbə Bəxtiyarın obrazını yaradan, xatirələrində özlərindən yuxarıda gördükləri, elminə, səciyyəvi cəhətlərinə qibtə ilə baxdıqları, amma çox sevdikləri, uğurlarına daim sevindikləri tələbə Bəxtiyarın portretini çəkən müəlliflərin dəyərli fikirləri olduqca çoxdur. Biz bu yazımızda bu fikirlərin sadəcə bir hissəsindən danışa bildik və Tələbə Bəxtiyarı səciyyələndirməyə çalışdıq...

Allah Bəxtiyar müəllimə rəhmət eləsin, ruhu şad olsun!

Sona Xəyal

Şərq .- 2022.- 5 may.- S.6.